

ارائه چارچوب سیستم‌های نرم در راستای پیشگیری از جرم با رویکرد مدیریت جهادی

تاریخ پذیرش: 1398/09/21

تاریخ دریافت: 1398/07/02

یوسف محمدی مقدم¹

از صفحه 25 تا 46

چکیده

زمینه و هدف: مدیریت جهادی یک فرهنگ و ایدئولوژی مبتنی بر آموزه‌های دینی است. مهم‌ترین انگیزه در راستای زندگی سالم و بازدارنده از جرائم در سطوح جامعه، عوامل درونی است. بلوغ مدیریت جهادی درون فردی سبب می‌شود نیروی درونی در راستای زندگی سالم فراهم شود. با توجه به اهمیت پیشگیری از جرم در سلامت جامعه، در پژوهش حاضر به ارائه چارچوب سیستم‌های نرم در راستای پیشگیری از جرم با رویکرد مدیریت جهادی پرداخته است.

روش‌شناسی: پژوهش حاضر از حیث هدف، در زمره‌ی پژوهش‌های کاربردی و با رویکرد توصیفی - تحلیلی است. در این راستا به بهره‌گیری از نظرات خبرگان به اجرای گام‌های 7 گانه سیستم‌های نرم پرداخته است. در رویکرد متدولوژی سیستم‌های نرم به خود مسئله نپرداخته بلکه به عوامل تشکیل‌دهنده‌ی مسئله می‌پردازد. در این پژوهش با تعیین تعاریف ریشه‌ای، تدوین مدل مفهومی، مقایسه دنیای واقعی با دنیای مفهومی، و تعیین راهکارها به تدوین مدیریت جهادی با رویکرد متدولوژی سیستم‌های نرم برای مقابله با مسائل موجود پرداخته است.

یافته‌ها: الگوریتم 7 گانه متدولوژی سیستم‌های نرم برای بهره‌گیری از مدیریت جهادی در راستای پیشگیری از جرم حاکی از آن است که مدیریت پیشگیری از جرم در جامعه با تعامل مردم، پلیس و سازمان‌های متولی با تأکید بر نهادینه کردن فرهنگ آموزش در میان اقشار مختلف، از بین بردن فرصت‌های ارتکاب جرم و بالابردن هزینه جرم در محیط فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و قضایی از طریق ایفای نقش نیروی انتظامی و سازمان‌های مکلف در قانون و غلبه بر محدودیت‌ها امکان‌پذیر است.

نتیجه‌گیری: بهره‌گیری از متدولوژی سیستم‌های نرم سبب ارائه چارچوبی جامع در راستای مدیریت پیشگیری از جرم با رویکرد جهادی در نیروی انتظامی گردید به طوریکه مفهوم جهان بینی، مشتریان، فرایندها، مالکان و محدودیت‌های مشخص گردیده شد.

واژه‌های کلیدی: پلیس، مدیریت جهادی، پیشگیری از جرم، سیستم‌های نرم.

پیروزی انقلاب اسلامی در سال 1357، تنها تحول در نظام و ساختار اداری و دولتی کشور نبود، بلکه باورها، علاقه‌ها و ... را نیز دگرگون کرد. آرمان‌های مردمی، دینی و فرهنگی در نظام اداری کشور احیاء شد و مدیریت نوین و جدیدی پا به عرصه وجود گذاشت. رویش مدیریت جهادی بر دامن انقلاب، فرهنگ ناب و جدیدی به نام «فرهنگ جهادی» را در کشور به وجود آورد. فرهنگی که در آن علاوه بر فعالیت‌های سازندگی و عمرانی، تحول فرهنگی را نیز در پی داشت. این نوع فرهنگ و مدیریت نه از قبل وجود داشت و نه از مدل‌ها و روش‌های مدیریتی مطرح موجود دنیا الگوبرداری کرده بود. بلکه مانند واژه جهاد، خودجوش و مردمی بود. پیاده‌سازی مدیریت جهادی در نیروی انتظامی در ابتدای امر نیازمند شناسایی مسائل موجود، و سپس بهره‌گیری از تفکر مناسب در راستای پیاده‌سازی مدیریت جهادی در حوزه‌های لازمه است. بهره‌گیری از متدولوژی سیستم‌های نرم این قابلیت را به مسئولین می‌دهد تا در راستای چارچوبی مشخص به بیشترین اثربخشی در راستای نیل به اهداف برسند. لذا در این پژوهش با بهره‌گیری از تفکر سیستمی و متدولوژی سیستم‌های نرم از طرق عوامل ایجادکننده مسائل به حل مسائل پرداخته و چارچوبی در راستای پیاده‌سازی مدیریت جهادی ارائه می‌نماییم. امروزه از نظر منطقی، تضاد بین نظریات و تئوری‌های علمی مدیریت با مبانی ارزشی و جهان‌بینی مادی‌گرایی حاکم بر جوامع غربی به‌طور عمیق‌تری مشاهده می‌شود. در مسائل اجتماعی کنونی به دلیل عدم شفافیت و ناتوانی در تعریف روشن مسائل همچنین عدم کنترل بر تأثیر عوامل پویا بر انسان‌ها و جامعه، بسیاری از تصمیمات اساسی در جامعه غیرمنطقی و بی‌فایده تلقی می‌شوند دلیل اصلی آن وجود عوامل متعددی است که بر مسائل تأثیرگذار هستند و همچنین وجود ذینفعانی است که هر یک اولویت‌های متفاوتی دارند و به دنبال آن توافق کامل بر سر عوامل و روابط وجود ندارد. مهم‌تر از آن اکثر مسائل به‌راحتی قابل کمی شدن نیستند و افراد تمایل بسیاری به کمی کردن مسائل و به دنبال آن بهره‌گیری از تکنیک‌های حل مسائل تحقیق در عملیاتی سخت هستند. آن‌ها سعی دارند مشکلات را به شکل میخی ببینند و درصددند با یک روش ناکارآمد به رویارویی مسئله خود بپردازند. روش‌های جدید تحقیق در

عملیات که تحت عنوان تحقیق در عملیات نرم بیان می‌شوند؛ در جهت حل مسائل غیرساختاریافته و کیفی موجود هستند (روزنهد و مینجرز، 1392: 21).

بنابراین، این مطالعه درصدد تحلیل استقرار سبک مدیریت جهادی در نیروی انتظامی جمهوری اسلامی در راستای تبیین ویژگی‌های این سبک مدیریتی بومی است. به‌طوری که با استفاده از متدولوژی سیستم‌های نرم¹ درصدد تحلیل نحوه استقرار سبک مدیریت جهادی است.

بنابراین، ضرورت دارد که در حوزه مدیریت جهادی، مدیریت دانش را به کار گرفته و این سبک مدیریتی بومی را به‌عنوان یک سبک مدیریتی دانش‌بنیان به کار بگیریم. در این راستا، نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران (ناجا) به‌عنوان متولی ایجاد نظم و امنیت در سطح جامعه می‌تواند نقش مهمی را در کاربردی و عملیاتی نمودن مفاهیم و تئوری‌های مطرح‌شده در حوزه مدیریت جهادی ایفا کند. فلذا این مطالعه به این دلیل حائز اهمیت است که نگرش ارزشمند جدیدی درباره به‌کارگیری و عملیاتی نمودن سبک مدیریت جهادی در حوزه یک سازمان انتظامی ارائه کند. پس این مطالعه سعی دارد به بررسی نحوه استقرار سبک مدیریت جهادی در این سازمان بپردازد. در این پژوهش بدنبال پاسخ به این سوال هستیم؛ الگوی مدیریت جهادی با بهره‌گیری از متدولوژی سیستم‌های نرم در راستای پیاده‌سازی از جرم به چه صورت است؟

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

جهاد

از دیدگاه امام خامنه‌ای (دامت برکاته)، جهاد، آن عرضِ عریض و آن عملِ شامل و عام نافعِ تمام‌نشدنی است که در انواع و اشکالِ مختلف تحقق پیدا می‌کند. از نظر ایشان، معیار جهاد، همان چیزی است که امروز در زبان فارسی در کلمه «مبارزه» وجود دارد. به‌عنوان مثال می‌گویند نویسنده مبارز، نویسنده غیر مبارز، عالم مبارز، عالم غیر مبارز، دانشجوی مبارز و طلبه مبارز، دانشجوی غیر مبارز و طلبه غیر مبارز، جامعه مبارز و جامعه غیر مبارز، پس جهاد، یعنی «مبارزه». از طرفی این مبارزه را متقدم بر ارکانی

1- Soft system method (SSM)

می‌دانند که وجودشان باعث شکل‌گیری جهاد می‌شود. این ارکان عبارتند از: اول اینکه در آن جدوجهد و تلاش و تحرک باشد. دوم، در مقابلش دشمنی باشد. مبارزه، در آنجا که دشمن نیست معنا ندارد (حسین پور و همکاران، 1395: 101) اساس مدیریت در نظام جهادی بر پایه رهبری و هدایت انسان‌ها به سوی وظایف خودشان و به سوی سازندگی پایه‌گذاری شد. مدیران در جهاد وظیفه هدایت، رهبری و نقش سوق دادن انگیزه‌ها را برای کار و تلاش داشتند. مدیران جهادی در همه عرصه‌ها و زمینه‌ها، تلاش خود را بر این معطوف داشته‌اند که با امر رهبری و اطاعت از ایشان در تمام صحنه‌های حساس انقلاب حضور داشته و بازوی انقلاب باشند (پورصادق و ذاکری قزآنی، 1394: 96).

مدیریت

اکثر صاحب‌نظران معتقدند که نظریه‌های سازمان و مدیریت برخاسته از متنی فرهنگی خاص، تنها در همان چارچوب فرهنگی از کارآمدی لازم برخوردارند. همراه با انقلاب صنعتی عصر جدیدی از تمدن‌سازی ظهور کرد که منجر به دگرگونی در وضعیت فرهنگی، اقتصادی، سیاسی و اجتماعی با توجه به پیشرفت‌های علم و فناوری شد (قربانی‌زاده و همکاران، 1394: 3). امروزه رضاییان در تبیین مدیریت چنین بیان می‌دارد مدیریت فراگرد به‌کارگیری مؤثر و کارآمد منابع مادی و انسانی بر مبنای یک نظام ارزشی پذیرفته‌شده است که از طریق برنامه‌ریزی، سازمان‌دهی، بسیج منابع و امکانات، هدایت و کنترل عملیات برای دستیابی به اهداف تعیین‌شده، صورت می‌گیرد (رضاییان، 1382: 150).

در تعریف اصطلاح مدیریت آمده است، «مدیریت فرایند به‌کارگیری مؤثر و واژه مدیریت جهادی از دو جزء «مدیریت» و «کارآمد منابع مادی و انسانی در برنامه‌ریزی سازمان‌دهی بسیج منابع و امکانات هدایت و کنترل است که برای دستیابی به اهداف سازمانی و برتری در میدان‌های نبرد در پرتو ایمان راستین به خدا، عشق به هدف، ایثار در راه خدا، احساس مسئولیت که به‌عنوان فرهنگی جهادی از آن یاد می‌کنیم، را بیان کردند همه در پرتو به کار بستن دو بال علم و ایمان صورت گرفت (محمدی مقدم، 1397: 23).

مدیریت جهادی

مدیریت جهادی را می‌توان عمل، فراگرد، پیامد یا حالتی دانست که برای تعالی انسان‌ها پدید می‌آید و این به معنی رشد، متحول کردن، استفاده از فرصت‌ها، برتری بخشیدن یا بالا بردن امور انسانی است. مدیریت جهادی در حکم الگوی مطلوب مدیریتی برای نظام اسلامی است؛ الگویی که توان لازم تحقق اهداف و آرمان‌های انقلاب اسلامی را دارد و واجد آن توانایی‌ها و ارزش‌هایی است که از هر نظام مدیریتی کارآمد اسلامی انتظار می‌رود (سلطانی، 1393: 13).

به‌زعم مقام معظم رهبری مدیریت جهادی عبارت از کار و تلاشی است که با نیت الهی و مبتنی بر علم و درایت باشد. زمینه و بستر رشد مدیریت جهادی، فرهنگ جهادی هست. مقیمی «فرهنگ‌سازمانی را الگویی اساسی از مفروضات، ارزش‌ها و باورهای اساسی می‌داند که روش صحیح تفکر و اقدام در خصوص مسائل و فرصت‌ها که سازمان‌ها با آن مواجه می‌شود را مورد توجه قرار دهد» (مقیمی، 1393: 113). الگوی اساسی مفروضات و ارزش‌ها و باورهای اساسی در مدیریت جهادی در مشخصه‌هایی همچون تعهد و مسئولیت جمعی، مردمی بودن، انتقال مناسب و به‌هنگام اطلاعات، افزایش ثبات اجتماعی، شکل‌دهی رفتار اعضای سازمان، معنی بخشیدن به کار، تقویت حس همکاری به‌جای رقابت متبلور می‌شود (قربانی زاده و همکاران، 1394: 5).

پیشگیری از جرم

جرم در مفهوم عام زاییده اجتماع و از توابع زندگی اجتماعی است (السان، 1387: 17) به فعل یا ترک فعلی که قانون برای آن تعیین مجازات کرده (ماده 2 قانون مجازات اسلامی)، بدون توجه به اینکه آیا غیراخلاقی، سزاوار سرزنش، منجر به خسارت‌هایی خطرناک بوده یا نه، جرم گفته می‌شود. پیشگیری، مجموعه اقدام‌ها و تدابیری است که از پایه و اساس مانع وقوع جرم و فعلیت یافتن اندیشه جنایی می‌شود و با ریشه‌ها و علل پیدایی جرم مبارزه می‌کند. پیشگیری کیفری و غیر کیفری، اجتناب‌ناپذیر است و آنچه امروزه رویکردی جدید به چگونگی واپایش بزهکاری محسوب می‌شود، عبارت است از کلیه اقدامات فردی و عمومی به‌جز اعمال حقوق کیفری باهدف از بین بردن زمینه‌های مساعد برای ارتکاب اعمالی که جرم محسوب می‌شود. در این میان، نقش آموزه‌های

اسلامی در سالم‌سازی محیط اجتماعی و سازمانی کاهش تخلف و جرم، و نیز جایگاه رویکردهای آموزه‌های اسلامی در برنامه پیشگیری از جرم و نظام حقوقی اسلام، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است (توسلی و صادقی، 1394: 51).

سیستم‌های نرم

در سیستم‌های نرم موضوع اصلی انسان هست. سیستم‌های نرم سیستم‌هایی هستند که با مسائل اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، تصمیمات، حالات و اقدامات انسانی در ارتباط هستند. در سیستم‌های سخت تحلیل‌ها، تفسیرها و پیشگویی‌ها بسیار مشکل و بعضاً نادرست می‌باشند زیرا شرایط در حال تغییر و غیرقابل پیش‌بینی هستند و امکان الگوسازی آن‌گونه که در سیستم‌های سخت مورد استفاده قرار می‌گیرد وجود ندارد. SSM تا به حال موفقیت قابل توجهی به‌عنوان یک روش ساختارسازی مسئله داشته و برای سیستم‌های یادگیری و طراحی سیستم اطلاعات مورد استفاده قرار گرفته است (چکلند¹ و اسکولز²، 2013: 6 به نقل از کرتیس³ و همکاران، 2000: 21).

در مسائل سیستم‌های نرم طیف وسیعی از جواب‌های قابل قبول و درست می‌تواند وجود داشته باشد. باین حال منطقی به نظر می‌رسد قبل از هرگونه اقدامی، یک رویکرد عقلایی جهت مشخص نمودن نحوه برخورد با مسئله، توسط مدیران و خبرگان اتخاذ گردد و این امر می‌تواند تا حدود بسیار زیادی به روشن‌تر شدن مختصات مسئله کمک کند. سیستم‌های نرم برای حل مسائل نیازمند تحقیق در عملیات نرم هستند. نقطه مقابل تحقیق در عملیات نرم، تحقیق در عملیات سخت است. تحقیق در عملیات سخت قدمت بیشتری نسبت به تحقیق در عملیات نرم دارد و در جهت حل مسائل کمی مورد استفاده قرار می‌گیرد (مانرو و مینجرس⁴، 2002: 14).

متدولوژی سیستم‌های نرم چک لند

متدولوژی سیستم‌های نرم از طریق یک برنامه کاری در دانشگاه لنکستر در دهه 1960 به‌عنوان یک واکنش در تقابل دیدگاه مدیریت سنتی در مورد حقیقت عینی

1 - Checkland

2 - Scholes

3 - Curtis

4 - Munro and Mingers

طبیعی و عاری از ارزش توسط پیتر چکلند معرفی شد. متدولوژی سیستم‌های نرم روشی اقدام پژوهی است که با پژوهش در شرایط مسئله موجب ایجاد یادگیری می‌شود. این شیوه از طریق ایجاد حلقه‌های بازخورد موجب ایجاد یادگیری می‌شود (مهرگان و حسین زاده، 1387: 57).

ایده اصلی که موجب توسعه متدولوژی سیستم‌های نرم گردید این است که، افراد بر اساس آنچه ادراک می‌کنند پدیده‌های گوناگون را تفسیر و معنی می‌کنند. درک افراد نیز بر اساس ترجیحات فردی، پیش‌زمینه‌های ذهنی، دانش و تجربه آن‌ها قرار دارد. متدولوژی سیستم‌های نرم بر اساس دیدگاه تفسیرگرایی و مخصوصاً فلسفه پدیدارشناسی و هرمنوتیک شکل گرفته است. دیدگاه تفسیرگرایی در مقابل دیدگاه اثبات‌گرایی قرار می‌گیرد (آذر، خسروانی و جلالی، 1392: 45) بدین‌صورت که در متدولوژی سیستم‌های نرم مدل‌های مفهومی هدفمندی که هر کدام به چند طریق قابل تفسیر می‌باشند، وسیله‌هایی هستند که ساختار را فراهم می‌کنند که از طریق آن‌ها مباحثات میان افراد هدایت‌شده و بین افراد با دیدگاه‌های متفاوت و گاه متعارض، توافق حاصل شود (مهرگان و حسین زاده، 1387: 71).

صادقی مقدم و همکاران (1390) در پژوهشی با استفاده از رویکرد ترکیبی پویای سیستم و متدولوژی سیستم‌های نرم برای حل مسائل اجتماعی غیرساختاریافته پرداختند. آن‌ها در پژوهش خود با بهره‌گیری از رویکرد ترکیبی پویایی سیستم و متدولوژی سیستم‌های نرم نواقص بکارگیری هر مدل را در فاز مدل‌سازی مسئله برطرف نمودند و با ایجاد یک هم‌افزایی به مدل‌سازی هر چه بهتر سیستم کنترل قاجاق مواد مخدر که سیستمی پیچیده و غیر ساختاریافته است پرداختند. پژوهش آن‌ها در اتخاذ تصمیمات راهبردی کمک مؤثری نموده و رفتار متغیرهای گوناگون مدل را در طول زمان پیش‌بینی نموده است. شریف‌زاده و عبدالله‌زاده (1394) به پژوهش بر رهیافت سیستمی در مطالعات کسب‌وکار: کاربرد روش‌شناسی نظام‌های نرم پرداختند. آن‌ها در پژوهش خود بیان می‌کنند: بنابر شواهد، پژوهش‌های متعارف کمی تقلیل‌گرا در تبیین مسائل پیچیده و درهم‌تنیده کسب‌وکار ناتوان بوده است. در این وضعیت، به رهیافت سیستمی برای پژوهش جامع‌نگر در حوزه کارآفرینی و کسب‌وکار نیاز است. هدف این نوشتار معرفی رهیافت سیستمی در مطالعات کسب‌وکار و کارآفرینی با تأکید بر

روش‌شناسی نظام‌های نرم و شالوده‌های آن، از جمله اقدام‌پژوهی مشارکتی و الگوسازی مفهومی است. روش‌شناسی نظام‌های نرم اندیشه‌ورزی و مداخله عملی در مسائل پیچیده کسب‌وکار را هموار می‌سازد. به‌واقع، ساخت‌دهی وضعیت‌های پیچیده و مسئله‌دار در دنیای کسب‌وکار و هدایت پژوهشگر یا واکاوگر سیستم جهت کسب و تسهیم برداشت واقع‌گرایانه و جامع از محیط درونی و بیرونی کسب‌وکار از مزایای این روش‌شناسی محسوب می‌شود. روش‌شناسی نظام‌های نرم به لحاظ عملی از اقدام پژوهشی مشارکتی به‌عنوان نوعی از پژوهش جمعی برای یادگیری، نوآوری و تغییر توأمان در محیط‌های کسب‌وکار استفاده می‌کند. در چرخه این روش‌شناسی از الگوهای مفهومی برای کمک به افراد در شناخت، درک و شبیه‌سازی موضوعات کسب‌وکار بهره گرفته می‌شود. بدین منظور، یک چارچوب روش‌شناسی نوآورانه برای الگوسازی مفهومی با رویکرد تحلیل معنایی در هفت مرحله ارائه شده است. نظام‌های تکاملی - مبتنی بر تلفیق پژوهش نظام‌های انتقادی و روش‌شناسی نظام‌های نرم - می‌تواند به‌عنوان یک روش‌شناسی برای شناخت نظام‌های باز، پیچیده و اجتماعی کسب‌وکار با ظرفیت تکامل در طی زمان مورد توجه قرار گیرد. قاسمی و کیان دخت (1397) در پژوهشی به ارائه‌ی رویکردی یکپارچه برای مدیریت کیفیت جامع با استفاده از روش‌شناسی سیستم‌های نرم (مورد مطالعه یک شرکت صنایع غذایی) پرداختند. هدف از پژوهش حاضر ارائه‌ی تصویری غنی از مسائل جاری شرکت مورد بررسی و مدلی مفهومی در راستای مدل هفت مرحله‌ای متدولوژی سیستم‌های نرم در حوزه‌ی مدیریت کیفیت جامع است. نتایج به‌دست‌آمده در پژوهش دربرگیرنده‌ی این موضوع بود که تدوین راهبردها متناسب با چشم‌اندازهای شرکت مورد بررسی به‌خوبی اجرا نشده است. هم‌چنین همکاری و عین‌سازی نامناسب کارکنان در تدوین راهبردها، حمایت نامناسب از ابداع و نوآوری کارکنان و هم‌چنین نظام پاداش نامناسب، نقصان ارتباطات اثربخش با مشتریان و شرکا، تغییرات قیمت ارز و مشکلات پیش روی شرکت در تسویه با تأمین‌کنندگان و پیمانکاران از جمله مشکلات شرکت مورد بررسی بوده است.

آکیرتا¹ و همکاران (2005) از متدولوژی سیستم‌های نرم در تهیه برنامه درسی زبان انگلیسی (EAP) در دانشگاه ملی ژاپن پرداختند. آن‌ها پس از مطالعات مشاهدات موجود

یک روش جدید برای برنامه درسی این درس ارائه نمودند و با توجه به نگرش افراد، سرفصل‌ها و محتویات این درس را تعدیل نموده و محتویات جدیدی برای این درس بیان کردند. گومز¹ و همکارانش (2015) متدولوژی سیستم‌های نرم را در پژوهش خود به‌عنوان یک استراتژی برای حل مسئله و درک موقعیت‌های پیچیده معرفی کرده‌اند و در مطالعه‌ی خود که به بررسی کمبود آب پرداخته بودند برای حل این مشکل از متدولوژی سیستم‌های نرم استفاده کردند. نتایج نشان از مناسب بودن این روش برای حل مشکل کم‌آبی هست. استدن (2020) با رویکرد پیشگیری در راستای جلوگیری از شرایط بحرانی برای بیماران روانی پرداخت. وی بیشترین نگاه خود را به عملکرد پلیس، سیاستگذاران و پرستاران متمرکز کرده است. هینو (2018) بررسی کرد که 48000 سازمان در راستای پیشگیری از جرم در ژاپن تا سال 2014 فعالیت می‌کردند. وی به این نتیجه رسید سازمان‌هایی که سن کارمندان آنها بین 30-40 سال است بیشترین موفقیت را در این زمینه دارا بودند.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از حیث هدف، در زمره‌ی پژوهش‌های کاربردی و با رویکرد توصیفی – تحلیلی است. تحقیق مذکور از نظر نوع داده‌ها (اندازه‌گیری و سنجش) از نوع تحقیقات کیفی است. جامعه آماری این پژوهش 15 نفر از خبرگان دانشگاهی و نیروی انتظامی می‌باشند که از مباحث عملیات نرم و مدیریت جهادی اطلاع کامل دارند. لازم به ذکر است نمونه‌گیری به صورت غیراحتمالی و هدفمند انجام شده است. همچنین با توجه به زمینه‌های متفاوت تخصصی از خبرگان متفاوت در هر زمینه بهره گرفته شده است. گردآوری اطلاعات این پژوهش به صورت مصاحبه و کیفی بوده است و نتایج بر مبنای متدولوژی سیستم‌های نرم صورت گرفته است.

الگوریتم متدولوژی سیستم‌های نرم از هفت مرحله اساسی تشکیل شده است برخی از این مراحل دنیای واقعی را نشان داده و برخی دیگر (شاید مهم‌ترین مراحل) دنیای مفهومی را نشان می‌دهند. این هفت مرحله در شکل 1 نشان داده شده است و به شرح زیر می‌باشند:

گام اول و دوم: تعریف شرایط و موقعیت مسئله؛

در مرحله اول مسائل موجود در دنیای واقعی شناسایی می‌شوند. در این مرحله مسئله تعریف نمی‌شود بلکه تنها به وجود مسئله پی برده شده و مشخص می‌شود به دنبال چه چیزی هستیم. همچنین فضای عمومی مسئله ترسیم می‌شود.

در مرحله دوم که مرحله موقعیت است؛ افراد درگیر موقعیت و ساختار مسئله در قالب تصاویر گویا ترسیم می‌شود. از دیدگاه چکلند یک تصویر گویا باید شامل ساختار، فرایندها، افراد، موضوع بیان شده توسط افراد و تضاد و ناسازگاری بین افراد باشد.

گام سوم: تعریف ریشه‌ای از سیستم؛

در این مرحله از دنیای واقعی خارج شده و وارد دنیای مفهومی می‌شویم و تعریف ریشه‌ای از مسئله ارائه می‌شود. تعریف ریشه‌ای، جمله‌ای است که ضمن توصیف سیستم ایده‌ال، اهداف آن، اشخاص درگیر در موقعیت، افراد تحت تأثیر و تأثیرگذار را معرفی می‌کند. در این مرحله روشی شناخته شده به نام تعاریف ریشه ای (CATWOE) برای ایجاد تعریف بر مبنای گویا به کار گرفته می‌شود. هر یک از حروف دارای ابعادی به شرح زیر می‌باشند:

C – مشتریان: هرکسی که به نوعی از سیستم استفاده می‌کند که ممکن است یک نفر یا یک گروه باشند همچنین در قالب سؤال می‌توان بیان کرد؛ مشتریان، ذینفعان و افرادی که در سیستم متضرر می‌شوند چه کسانی هستند؟

A – بازیگران: هرکسی که فعالیت‌های تعریف شده را در سازمان انجام می‌دهد. بازیگران و شرکت کنندگان در سیستم چه افرادی هستند؟

T – فرایند تبدیل: فرایند تبدیل ورودی به خروجی را می‌گویند. بازیگر در فرایند تبدیل مشارکت دارد چه چیزی توسط این سیستم دگرگون می‌شود؟ چه ورودی‌هایی به خروجی تبدیل می‌شوند؟

W – جهان بینی: اساس جهان بینی در سیستم چیست؟

O – مالکان: مالک این سیستم چه کسی است؟ چه کسی قدرت متوقف کردن سیستم را دارد؟

E - عوامل محیطی: محدودیت‌های محیطی که باید در این سیستم در نظر گرفته شود چه چیزهایی است؟

گام چهارم: ایجاد مدل مفهومی؛

با استفاده از تعریف ریشه‌ای یک مدل مفهومی طراحی می‌شود.

گام پنجم: هم‌سنجی مدل مفهومی با دنیای واقعی؛

این مرحله جهت ساختاردهی به بحث در مورد بهبود وضعیت فعلی طراحی شده است. چک‌اند پیشنهاد می‌کند برای هم‌سنجی مدل مفهومی و دنیای واقعی از بحث‌های بدون ساختار، سناریوسازی و یا طرح سؤالات زیر استفاده شود:

آیا این فعالیت‌ها در دنیای واقعی نیز اتفاق می‌افتد؟ چگونه؟

چگونه رفتار می‌کند؟

چگونه ارزیابی می‌شود؟

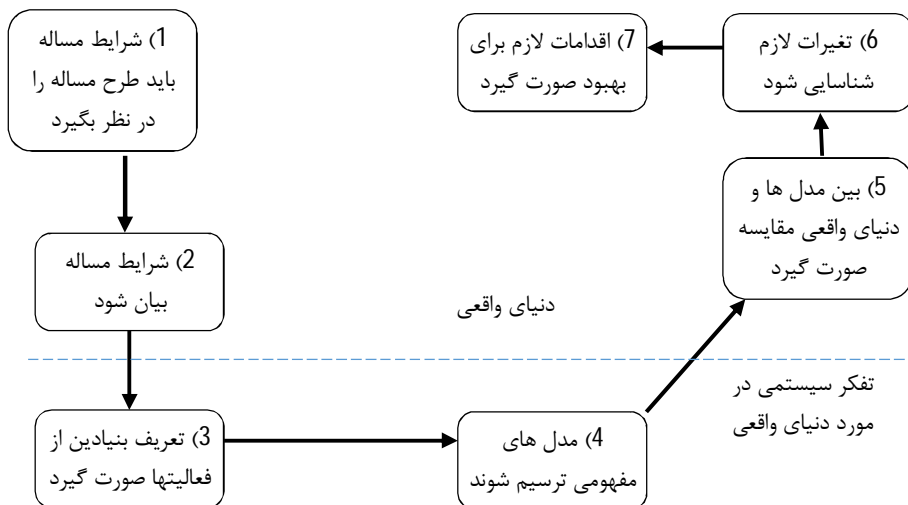
آیا این فرایند در وضعیت فعلی مناسب است؟

گام ششم: تعریف تغییرات برای بهبود و توسعه؛

در این مرحله به شناسایی سیستماتیک تغییرات مطلوب امکان‌پذیر و مطابق با ارزش‌ها و فرهنگ‌های جامعه پرداخته می‌شود.

گام هفتم: برنامه کاری جهت اجرای تغییرات؛

تغییرات شناسایی‌شده جهت بهبود سیستم در مرحله قبل به اجرا درمی‌آید (آذر، خسروانی و جلالی، 1392: 54).

شکل 1- الگوریتم پژوهش

یافته‌های پژوهش

یافته‌های این تحقیق بر اساس توصیف جمعیت‌شناختی و تحلیل‌های نرم بصورت ذیل آورده می‌شود:

الف) یافته‌های توصیفی

در این قسمت به بررسی جمعیت‌شناختی خبرگان پرداخته می‌شود. با توجه به اینکه روش نمونه‌گیری در این تحقیق هدفمند بوده به طور خلاصه مشخصات خبرگان در جدول ذیل نشان داده می‌شود.

جدول 1- ویژگی‌های توصیفی جامعه آماری

نام و نام خانوادگی	عضویت سازمانی	تحصیلات	رتبه یا درجه سازمانی	سنوات خدمت	جنسیت
X1	ناجا	کارشناسی ارشد	افسر ارشد	20	مذکر
X2	ناجا	کارشناسی ارشد	افسر ارشد	18	مذکر
X3	ناجا	کارشناسی ارشد	افسر ارشد	19	مذکر
X4	ناجا	کارشناسی ارشد	افسر ارشد	20	مذکر
X5	ناجا	کارشناسی ارشد	افسر ارشد	20	مذکر
X6	ناجا	کارشناسی ارشد	افسر ارشد	24	مذکر
X7	ناجا	دکتری	ارشد	30	مذکر
X8	ناجا	دکتری	ارشد	18	مذکر
X9	ناجا	دکتری	امرا	31	مذکر
X10	ناجا	دکتری	امرا	32	مذکر
X11	سایر	دکتری	عالی	14	مذکر
X12	سایر	دکتری	عالی	17	مذکر
X13	سایر	دکتری	عالی	17	مذکر
X14	سایر	لیسانس	میانی	18	مذکر
X15	سایر	لیسانس	میانی	22	مذکر

ب) یافته‌های استنباطی

گام اول و دوم: تعریف شرایط و موقعیت مسئله‌زا؛

مدیریت جهادی از مهم‌ترین مقولات در نیروی انتظامی هست. بهره‌گیری از مدیریت جهادی در رشد و توسعه و تقویت امنیت کشور امری اجتناب‌ناپذیر است. در این مسیر با توجه به تحقیقات صورت گرفته در زمینه پیشگیری از جرم موانع و کاستی‌هایی وجود داشته که به‌عنوان مسئله‌ی اصلی در شرایط کنونی نیروی انتظامی و کشور تعیین شده است. با توجه به موارد بیان شده در ادامه به تدوین مدل مفهومی و مقایسه با دنیای واقعی برای حوزه‌های بیان شده می‌پردازیم.

گام سوم و چهارم: تعاریف ریشه‌ای و مدل مفهومی؛

در این مرحله از دنیای واقعی خارج شده و وارد دنیای مفهومی می‌شویم و تعریف ریشه‌ای از مسئله ارائه می‌شود. تعریف ریشه‌ای، جمله‌ای است که ضمن توصیف سیستم

ایده‌ال، اهداف آن، اشخاص درگیر در موقعیت، افراد تحت تأثیر و تأثیرگذار را معرفی می‌کند. در این مرحله برای مسئله موجود تعریف ریشه‌ای را در ادامه بیان کرده‌ایم. در گام چهارم با توجه به تعریف ریشه‌ای بیان‌شده مدل مفهومی که بیانگر کلیات پدیده باشد را بیان نموده‌ایم.

پیشگیری از جرم:

در دنیای کنونی جرم و بزه‌کاری رو به افزایش است و امنیت مردم را مورد خطر قرار می‌دهد. در پیشگیری از جرم تمام افراد تأثیرگذار هستند. از پلیس و نیروی انتظامی تا مردم و سایر سازمان‌های مرتبط نقش دارند. بیکاری و ... از عوامل به وجود آورنده جرم هستند. تعاریف ریشه‌ای مربوط به پیشگیری از جرم در جدول 2 به‌طور کامل بیان شده است. همچنین مدل مفهومی پیشگیری از جرم در شکل 2 آورده شده است.

جدول 2- تعاریف ریشه‌ای

	پیشگیری از جرم
C مشتربان	مجرمین بالقوه مجرمین بالفعل
A بازیگران	مردم و سازمان‌های محلی، اداره فرهنگ و ارشاد. آموزش و پرورش قوه قضاییه ناجا
T تبدیل	نهادینه کردن آموزش و فرهنگ‌سازی در اقصاء مختلف از بین بردن فرصت‌های ارتکاب جرم، بالا بردن هزینه‌ی جرم
W جهان‌بینی	محیط طی. فرهنگی، اجتماعی و انتظامی و قضایی
O مالکان	معاونت اجتماعی ناجا پلیس پیشگیری از جرم قوه قضاییه
E محدودیت‌ها	تغییر روند ارتکاب به جرم تورم و بیکاری فراگیر بازدارنده نبودن مجازات آموزش‌های سطحی در جامعه و نهادینه نشدن فرهنگ پیش‌گیری از جرم

جدول 3- مقایسه مدل مفهومی با دنیای واقعی

کنش	آیا در جهان واقعی وجود دارد	چگونه انجام می‌پذیرد.	مطلوب	امکان پذیر	نظرات
تدوین راهبرد پیشگیری از جرم	بله ولی ناکافی	سنتی	نه	بله	بازنگری راهبردها و بروز رسانی آن‌ها
پیاده‌سازی شهر الکترونیک پیاده‌سازی دولت الکترونیک پیاده‌سازی سازمان الکترونیک پیاده‌سازی زیرساخت الکترونیک پیاده‌سازی زندگی الکترونیک	نه	توسط دولت با همکاری شهرداری، نیروی انتظامی و سازمان‌های محلی	نه	بله	1- طراحی و اجرای زیرساخت شهر الکترونیک 2- بهره‌گیری از سامانه‌های هوشمند 3- ایجاد شبکه بین سازمان‌ها 4- آموزش الکترونیکی افراد جامعه
برنامه‌ریزی و طراحی شهری مناسب افزایش باشگاه و مراکز ورزشی افزایش پارک‌ها و مراکز تفریحی روشنایی در مناطق جرم خیز تدوین دوربین مداربسته در مناطق مهم و حساس شناسایی مناطق جرم‌خیز و کنترل بیشتر آن‌ها ایجاد پلیس محلی	بله ولی ناکافی	توسط دولت، شهرداری، نیروی انتظامی	نه	بله	شماخت ظرفیت‌های منطقه و بهره‌گیری از آن‌ها بالا بردن ریسک جرم و کاهش فرصت جرم از طریق دوربین‌های مداربسته، و افزایش آگاهی و آموزش مردم افزایش پارک‌ها و مراکز تفریحی برنامه‌ریزی برای جوانان و گروه‌های آسیب‌پذیر شناسایی خلأهای قانونی. بالا بردن آگاهی مردم نسبت به اجرای قانون تدوین قوانین. اجرای صحیح قوانین
قانون محوری و عدالت محوری تدوین قوانین مناسب پیاده‌سازی و اجرای قانون	بله ولی ناکافی	توسط قوه مقننه، قضاییه و اجرای و نیروی انتظامی	نه	بله	برنامه‌های مناسب در راستای ارتقا فرهنگ جامعه و سازمان آموزش‌های صحیح در مدارس و کتاب درسی انجمن‌های فرهنگی و بنیادهای اجتماعی و مذهبی برنامه‌ریزی مناسب برای آگاه‌سازی و توجیه سیاسی عقیدتی
تقویت فرهنگ و اعتقادات مردم و کارکنان	بله ولی ناکافی	از طریق رسانه‌های ملی، مدارس دانشگاه‌ها و سازمان‌های متنوع			تغییر در نگرش افراد با ارتقا سطح دانش و مهارت‌ها و بهره‌گیری از منابع دینی به‌منظور فرهنگ‌سازی غنی در تقویت روحیه جهادی به‌منظور پیاده‌سازی و اجرا آن
پیاده‌سازی نگرشی مدیریت جهادی	بله ولی ناکافی	توسط مدیران و کارکنان پلیس و همکاری سازمان‌های دولتی			

گام 7:

در گام 6 تغییرات لازم مشخص شده است. در ادامه لازم است تغییرات بیان شده به اجرا در بیاید و مجدداً چرخه تکرار گردد.

یافته‌ها و خروجی اولیه پژوهش مدل مفهومی، تعریف ریشه ای و جدول 3 است. در این جدول خلاهای موجود در راستای تلقین رو مدیریت جهادی در جامعه بیان شده است. در این راستا توجه به شکاف موجود در جهت فراگیر شدن روح مدیریت جهادی در عمل و رفتار افراد در راستای پیشگیری از جرم لازم است مورد توجه قرار گیرد.

بحث و نتیجه‌گیری

پیشگیری از جرم امری ضروری در راستای سلامت جامعه است. مهم‌ترین عامل پیشگیری عامل درونی و فردی است. با توجه به بنیان اعتقادی کشور، توجه به مدیریت جهادی در راستای پیگیری از جرم بسیار نتیجه‌بخش است. مدیریت جهادی بر بطن و قلب و ایدئولوژی افراد اثر گذاشته و سبب می‌شود افراد از درون و باطن تصمیم به تجدید نظر در رفتارهای مخاطره آمیز و جرائم خود شوند. داشتن چارچوب مدون و دقیق جهت بهره‌گیری از مدیریت جهادی در راستای کاهش و پیشگیری از جرم در این پژوهش توصیه شده است. با توجه به کیفی بودن و عدم ساختارمند بودن یافته‌ها بهره‌گیری از متدولوژی سیستم‌های نرم سبب ارائه چارچوبی جامع در راستای پیشگیری از جرم شده است. تعریف مفهومی پیشگیری از جرم در پژوهش عبارت است از: در دنیای کنونی جرم و بزه‌کاری رو به افزایش است و امنیت مردم را مورد خطر قرار می‌دهد. در پیشگیری از جرم تمام افراد تأثیرگذار هستند. از پلیس و نیروی انتظامی تا مردم و سایر سازمان‌های مرتبط نقش دارند. بیکاری و ... از عوامل به وجود آورنده جرم هستند. در این پژوهش بازیگران سیستم، محدودیت‌ها، مالکان سیستم، جهان‌بینی سیستم بیان شد. سپس مدل مفهومی ارائه گردید در نهایت به مقایسه مدل مفهومی با دنیای واقعی پرداخته شده است.

توسعه یافتگی، پیشرفت و آرامش در جامعه زمانی رخ می‌دهد که عوامل تهدیدکننده آنها از میان برداشته شود. از مهم‌ترین عوامل تهدیدکننده توسعه‌یافتگی و پیشرفت، جرائم رقم خورده در سطوح متفاوت و عرصه‌های گوناگون جامعه است. محققین

بسیاری در زمینه پیشگیری از جرم پژوهش‌هایی انجام داده‌اند، برای مثال قهرمانی(1392) به بررسی رابطه بین ایستگاه‌های پلیس و امنیت پرداخته؛ توسلی و صادقی(1394) به بررسی آموزه‌های اسلامی نظیر نماز، امر به معروف و ... در پیشگیری از جرم پرداخته است. اما هیچ پژوهشی تاکنون به ارائه الگوریتم پیشگیری از جرم بر مبنای متدولوژی سیستم‌های نرم نپرداخته است. لازمه این روش، توجه به عوامل تشکیل‌دهنده مساله و با توجه به عدم ساختارمند بودن عوامل، بهره‌گیری از تکنیک‌های ساختاردهی بوده است. از طرفی مدیریت جهادی و ایدئولوژی دینی، با توجه به بنیان دینی مردم کشور، تأثیر بسیاری در پیشگیری از جرم داشته است که در این پژوهش بدان پرداخته شد.

پیشنهادها

با توجه به نتایج پژوهش در راستای پیشگیری از جرم و با رویکرد مدیریت جهادی و بهره‌گیری از متدولوژی سیستم‌های نرم پیشنهادها پژوهشی به شرح زیر بیان می‌شود:

- بازنگری در راهبردهای مدیریت پیشگیری از جرم و بروزرسانی آن‌ها؛
- طراحی و اجرای زیرساخت شهر الکترونیک؛
- بهره‌گیری از سامانه‌های هوشمند در راستای پیشگیری از جرم؛
- ایجاد شبکه تعاملی بین سازمان‌ها متولی؛
- آموزش الکترونیکی افراد جامعه به منظور آگاه‌سازی.
- شناخت ظرفیت‌های محیطی و بهره‌گیری از آن‌ها؛
- بالا بردن ریسک جرم و کاهش فرصت جرم از طریق دوربین‌های مداربسته، و افزایش آگاهی و آموزش مردم
- افزایش پارک‌ها و مراکز تفریحی؛
- برنامه‌ریزی برای جوانان و گروه‌های آسیب‌پذیر جامعه؛
- شناسایی خلأهای قانونی در مدیریت پیشگیری از جرم؛

- بالا بردن آگاهی مردم نسبت به اجرای قانون؛
- تدوین قوانین و اجرای صحیح قوانین مربوطه؛
- برنامه‌های مناسب در راستای ارتقاء فرهنگ جامعه و سازمان؛
- برنامه‌ریزی و اجرای آموزش‌های صحیح در مدارس و کتاب درسی؛
- انجمن‌های فرهنگی و بنیادهای اجتماعی و مذهبی؛
- برنامه‌ریزی مناسب برای آگاه‌سازی و توجیه سیاسی عقیدتی؛
- تغییر در نگرش افراد با ارتقا سطح دانش و مهارت‌ها و بهره‌گیری از منابع دینی به‌منظور فرهنگ‌سازی غنی در تقویت روحیه جهادی به‌منظور پیاده‌سازی و اجرا آن.

تقدیر و تشکر

صمیمانه از فرماندهان محترم نیروی انتظامی، دکتر بختیاری، دکتر شریعتی، دکتر گودرزی، دکتر بیات همچنین آقای سلیمان منصوری که در این پژوهش همکاری‌های لازم را داشتند کمال تشکر و قدردانی را دارم.

- آذر، عادل؛ خسروانی، فرزانه و جلالی، رضا (1392). تحقیق در عملیات نرم. انتشارات سازمان مدیریت صنعتی.
- آذر، عادل؛ واعظی، رضا و محمدپورسرایبی، وحید (1396). طراحی مدل خطمشی‌گذاری تجاری‌سازی فناوری نانو با رویکرد متدولوژی سیستم‌های نرم. فصلنامه مدیریت سازمان‌های دولتی، دوره 5، شماره 2، صص 91-108. بازیابی از:
http://ipom.journals.pnu.ac.ir/article_3660.html
- السان، مصطفی (1387). پیشگیری چند نهادی از جرائم شهری. فصلنامه مطالعات پیشگیری از جرم، سال نهم، شماره سوم، صص 32-7. بازیابی از:
<http://pishgiri.police.ir/uploads/fasl09-01.pdf>
- پور صادق، ناصر و ذاکری قزآنی، زهرا (1394). بررسی تأثیر مدیریت جهادی بر اثربخشی سازمان در سه بُعد رهبر، پیرو و زمینه. فصلنامه پژوهش‌های مدیریت منابع انسانی دانشگاه جامع امام حسین (ع)، سال هفتم، شماره 4، پیاپی 22، صص 116-95. بازیابی از:
https://hrmj.ihu.ac.ir/article_18677.html
- توسلی، محمد حسن و صادقی، محمد امین (1394). آموزه‌های اسلامی پیشگیری از جرم. فصلنامه علمی بصیرت و تربیت اسلامی، دوره 12، شماره 32، صص 42-73. بازیابی از:
http://journals.police.ir/article_10233_09236ff4eca58ce8ba38c3e0e80069df.pdf
- حسین پور، داوود؛ رضایی‌منش، بهروز و محمدی‌سیاهبومی، حمیدرضا (1395). رابطه مدیریت جهادی و استراتژی‌های اقتصاد مقاومتی. فصلنامه پژوهش‌ها و سیاست‌های اقتصادی، سال 24، شماره 79، صص 122-99. بازیابی از:
http://qjerp.ir/browse.php?a_id=1454&sid=1&slc_lang=fa
- رضائیان، علی (1382). مبانی سازمان و مدیریت. چاپ چهارم، انتشارات سمت.
- روزنهد؛ جانانان و جان مینجر (1392). مدل‌سازی نرم در مدیریت. ترجمه عادل آذر و علی انوری، انتشارات نگاه دانش.
- سلطانی، محمدرضا (1393). مدیریت جهادی، چالش‌ها و الزامات. دو فصلنامه علمی - پژوهشی مدیریت اسلامی، سال 22، شماره 2، پاییز و زمستان، صص 39-9. بازیابی از:
<http://ensani.ir/file/download/article/20151031173830-9801-59.pdf>
- شریف زاده، محمد شریف و عبدالله زاده، غلامحسین (1394). رهیافت سیستمی در مطالعات کسب‌وکار: کاربرد روش‌شناسی نظام‌های نرم. نشریه کارآفرینی در کشاورزی، دوره 2، شماره 1، صص 37-75. بازیابی از:
http://jead.gau.ac.ir/article_2380_bcddfde149d8976d42789be399e48349.pdf

- صادقی مقدم، علی اصغر؛ خاتمی فیروزآبادی، علی و ربانی، یوسف (1390). استفاده از رویکرد ترکیبی SD و SSM برای حل مسائل اجتماعی غیرساختاریافته. فصلنامه مدیریت صنعتی دانشکده مدیریت دانشگاه تهران، دوره 3، شماره 7، صص 55-76. بازیابی از: https://journals.ut.ac.ir/article_28883.html
- قاسمی، احمدرضا و بهرنگ، کیاندرخت (1397). ارائه‌ی رویکردی یکپارچه برای مدیریت کیفیت جامع با استفاده از روش‌شناسی سیستم‌های نرم (مورد مطالعه یک شرکت صنایع غذایی). نشریه مهندسی و مدیریت کیفیت، دوره 8، شماره 2، صص 116-132. بازیابی از: http://www.pqprc.ir/article_88485.html
- قهرمانی، علی اکبر (1392). بررسی تأثیر ایستگاه‌های پلیس تهران بزرگ بر پیشگیری از جرم. فصلنامه علمی پیشگیری از جرم، دوره 1، شماره 27، صص 9-36. بازیابی از: http://journals.police.ir/article_13594.html
- قربانی‌زاده، وجه‌الله؛ الوانی، سیدمهدی و علی‌اصغرزاده، حسین (1394). تحلیل محتوای متون سبک مدیریت جهادی. مطالعات مدیریت انتظامی، سال دهم، شماره دوم، تابستان. بازیابی از: <https://www.magiran.com/paper/1488753>
- محمدی‌مقدم، یوسف (1397). ارائه الگوی مدیریت جهادی در نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران به روش سیستمی نرم. طرح پژوهشی.
- محمودی، شهرام (1398). آسیب‌شناسی اجتماعی در سکونتگاه‌های غیررسمی با رویکرد پیشگیری از جرم (مورد پژوهی اسلام آباد و نجف آبادی شهر زنجان). فصلنامه دانش انتظامی زنجان، دوره 4، شماره 30، صص 71-95. بازیابی از: http://journals.police.ir/article_92880.html
- مقیمی، محمد (1393). مبانی سازمان و مدیریت. تهران: انتشارات راه دانش.
- مهرگان، محمدرضا و حسین زاده، مهناز (1387). به کارگیری متدولوژی سیستم‌های نرم (SSM) به منظور برنامه‌ریزی درسی دانشگاهی. فصلنامه بصیرت، تابستان و پاییز، صص 51-85. بازیابی از: <http://ensani.ir/file/download/article/20120326123148-1165-167.pdf>
- Amram Y. (2009). The contribution of emotional and spir-itual intelligences to effective business leadership. Palo Alto: Institute of Transpersonal Psychology.
- Akirta, T, James R, and Kijima K. (2005) Beyond needs analysis: soft sistem methodology for meaning full collaboration in EAP course design." journal of English for academic Purposes. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1475158504000025>
- Checkland, P., and J. Scholes. (2000) "Soft Systems Methodology in Action: Including a 30 Year Retrospective." Journal-Operational Research Society, 51, no. 5: 648-648. <https://elibrary.ru/item.asp?id=6058658>

- De la Hoz Freyle, J., Gomez Florez, L. C., & Carrillo Rincon, E. (2013). Action research applied to knowledge management through soft systems methodology. In Information Systems and Technologies (CISTI), 2013 8th Iberian Conference on (pp. 1-7). IEEE.

<https://ieeexplore.ieee.org/abstract/document/6615755/>

- Gomes, S. D. F., Andrade, A. L. D. O., & Morais, D. C. (2015). Using Soft Systems Methodology on the Problem of Water Scarcity. In Systems, Man, and Cybernetics (SMC), 2015 IEEE International Conference on (pp. 273-278). IEEE.

<https://ieeexplore.ieee.org/abstract/document/7379192/>

- Hini, K, (2018) Plus Bouhan: A new community-based approach to crime prevention in Japan, International Journal of Law, Crime and Justice, V57, p 79-88

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1756061618300752>

- Munro, I, and J Mingers.(2002) . "The use of multi methodology in practice. Results of a survey of practitioners." journal of the operational research society 369-378.

<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1057/palgrave.jors.2601331>

- Steden, R V (2020) Governing through care: A qualitative assessment of team play between police and nurses for people with mental illness, International Journal of Law and Psychiatry, V68,

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0160252719301025>